32. štev. Novomesto 8. avgusta 1918. Letnik XXXIV.

DOLENJSKE NOVICE

Dolenjske Novice izhajajo vsak četrtek; ako je ta dan praznik, dan poprej.

Cena jim je za celo leto 8 K, za pol leta 4 K. Naročnina za Nemčijo, Bosno in druge evropske države znaša 8·50 K, za Ameriko 9·50 K. List in oglasi se plačujejo naprej.

Vse dopise, naročnino in oznanila sprejema tiskarna J. Krajec nasl.

Pridelovanje deteljnega semena.

Pred sedanjo vojno smo v Avstriji pridelali toliko deteljnega semena, da smo ga lahko izvažali; bilo je tudi cenejše, medtem ko stane sedaj 100 kg 1000 K. A danes še najpotrebnejšega semena ni dobiti. Ker pridelovanja za živinorejo tako važne krme, kakor je detelja ni opustiti, si je treba potrebno seme doma vzgajati. Važna naloga, dolžnost vsaj večjih posestnikov je, doma vsaj toliko semena, kolikor ga vsak sam porabi, pridelati. Od leta do leta je težje dobiti deteljnega semena in če bo vojna še dolgo trpela, ga ne bo več dobiti. Prenehati bi morali s pridelovanjem detelje, ki je za našo živinorejo neprecenljive vrednosti; imelo bi to nepregledne posledice, ako bi le v posameznih okrajih prenehali s to krmo. S pridelovanjem semena si posestnik prihrani mnogo stroškov, ker mu ni treba kupavati dragega semena, in še si lahko pridobi lep postranski dohodek, če več semena pridela, kakor ga sam doma porabi. Na ar (100 kvadratnih metrov) se pridela dva do šest kilogramov semena.

Za seme se pusti navadno drugo košnjo, ker nam po prvi košnji ne raste več tako bohotno, vsled tega manj poleže, tako da glavice bolj jednakomerno dozore, česar pri poležani detelji ni. Ker se cveti edinole s pomočjo žuželk (čebelic) oplode, je poletje, v katero pade druga košnja in v katerem času največ žuželk po cvetlicah leta, najbolj ugodno za pridelovanje semena. Odberemo pa taka mesta, kjer ni predenice, pojalnika in druzega plevela in boleznij. Tudi previsoka in poležena ne pride, radi neednakomernega dozorevanja v poštev. Seme je dozorelo, kadar glavice močno porujavijo; seme je takrat že trdo, se da lahko izluščiti in ima sivozeleno do vijolčasto barvo. S košnjo začnemo, kadar je seme sredi glavic dozorelo. Če prezgodaj kosimo, je pozneje seme težko izmlatiti, in dobimo pri prezgodnji košnji slabo kaljivo seme.

Da se nam seme ne izsuje, je treba v jutranjih ali v večernih urah žeti. Požeto deteljo raditega tudi ne smemo v solncu obračati. Najbolje je semensko deteljo sušiti v snopih v kozolcih ali pa na ostrveh. Spravljati smemo le popolnoma suho, ker nam rado seme začne plesneti. Omlatimo pa deteljo pri lepem, suhem vremenu. Omlačeno je še sušiti in popolnoma suho spraviti v vrečah, katere kaže obešati na strop, da ne morejo miši do njega. Po zimi je seme izluščiti iz stročja, oziroma iz plev. Izlušči se s pomočjo mlinskih kamnov ali pa v stopi (stopenica). Nato jo je še očistiti v čistilnih mlinih, kakor jih rabimo za žita. Dobi se pa stroje, ki deteljno seme objednem izluščijo in očistijo.

Na isti način se prideluje tudi seme drugih detelj, kakor lucerna ali nemška detelja. V.

Trtna plesnoba.

Komaj je prenehala napadati grozdje peronospora (palež), ki je zlasti pri bolj pozno cvetočih trtah dosti jagod uničila tako, da so se jagode posušile in so odpadle, se je prikazala na zdravih še jagodah trtna plesnoba ali oidij.

Glivica (Oidium Tuckeri), ki povzroča trtno plesnobo, škoduje zlasti na grozdju. Jagode postanejo najprvo pepelnasto sive in pozneje razpokajo ter se izsuše. Rjave, plavkaste ali črne, kakor pri peronospori (paležu), ne postanejo pri oidiju jagode nikoli. Jagode, napadene po plesnobi, pa tudi ne odpadejo, kakor pri peronospori, temveč obvise na pecljih, razpokajo in potem se še-le posuše.

Plesnoba napada grozdje zlasti v hudi vročini, kjer je bolj vroče, tam najprvo in hujše grozd napade. To vidimo na primer ob zidu ali pa ob škarpah itd.

Najboljše sredstvo proti njemu je fino zmleto, čisto žveplo, ki nam ga v vojski, žal, zelo primanjkuje. Seči moramo torej po nadomestilih in tu nam je v prvi vrsti na razpolago kalijev hipermanganat. Te črnkaste soli porabimo na hektoliter (100 litrov) vode 150 do 200 gramov (15 do 20 dg).

Sol raztopimo v enem ali dveh škafih čiste vode, v ostali vodi pa razmešamo 2 do 3 kg mastnega, ugašenega apna. Nato vlijemo hipermanganovo raztopino v apnen belež, premešamo vse skupaj in gremo škropit.

Grozdje treba s to tekočino poškropiti prav temeljito, tako, da je z njo vsak grozd ves oblit.

Po preteku enega tedna poškropimo grozdje vnovič. Hipermanganat učinkuje kratko in hitro. Zato si pripravimo naenkrat le toliko tekočine, kolikor je moremo v enem dnevu porabiti.

Škropit moramo pričeti, kakor hitro zapazimo prve plesnive jagode v vinogradu, kajti če je grozd že hudo plesniv, se ga ne da več rešiti, posebno že radi tega ne, ker se ga tekočina ne prime.

Če je grozdje dobro poškropljeno, se pokrije vsaka jagoda s tenko skorjico, pod katero plesnoba izgine. Pri pravilnem delu so mnogi vinogradniki imeli lani s tem sredstvom prav lepe uspehe. B. Skalicky.

Dogodki preteklega tedna.

Državni zbor se je v petek 26. julija zaključil. Ko se je bilo novemu ministrskemu predsedniku posrečilo, da je dobil za proračun 19 glasov, seveda pa le proti izjavi, da bo vsem narodom pravičen, so šli poslanci na počitnice. Jesensko zasedanje se otvori baje meseca septembra. — Ministrski predsednik baron pl. Hussarek se je začel pogajati s parlamentarnimi strankami, da bi pripravil tla za skorajšnje novo zasedanje parlamenta. Sešel naj bi se državni zbor sredi septembra in rešil državne zakone. Doslej je Hussarek zaslišal zastopnike Čehov. — Gosposka zbornica je v seji 29. julija odobrila proračunski provizorij in druge sklepe poslanske zbornice. Novi ministrski predsednik je v svojem nastopnem govoru med drugim rekel, da bo Avstrija izpolnila svoje poslanstvo samo tedaj, če se bo zavedala, da je pravrelec njene kulturne moči v nemškem narodu. — Svobodna agrarna zveza nenemških poslancev se je 30. julija sešla na posvetovanje in tu sprejete sklepe o zvišanju cen žitu, krompirju in senu, o odpravi dobavnih premij, o rekvizicijah itd. naznanila ministru za prehrano dr. Paulu, ki je nato za 2. avgust sklical posvetovanje poslancev in vladnih zastopnikov. — Nemški radikalci so min. predsednika pl. Hussareka v časopisju javno pozvali, naj izpolni dano jim obljubo. Takoj nato je „Wiener Ztg.“ objavila naredbo o ustanovitvi nemškega okrožnega sodišča v Trutnovu. — Slovenska socialno-demokratična stranka se je na svojem zborovanju 28. julija v Ljubljani izjavila za združitev troimenovanega jugoslovanskega naroda v lastno demokratično državo. — V Ukrajini je nemško vojno sodišče obsodilo bivše ministre tiste vlade, s katero so bili sklenili brestovski mir, a jo nato siloma odstranili in jo nadomestili s kozaškim hetmanom Skoropadskim, na več let ječe. Dne 30. julija je pa pristaš moskovske socialno-revolucionarne stranke izvršil v Kijevu bombni atentat na poveljnika nemških čet na Ukrajini gen. maršala pl. Eichhorna in njegovega pobočnika pl. Dresslerja. Oba Nemca sta še tisti dan umrla. Nad Ukrajino so proglasili oblegovalno stanje in zaprli še ostale ministre prejšnje vlade. — Boljševiška vlada ruske republike je proglasila, da je socialistična Rusija v nevarnosti in napovedala meščanstvu, ki ji ni prijazno, boj na življenje in smrt. Stranka socialnih revolucionarjev se je z večino glasov izrekla za teroristično taktiko proti boljševikom. Čeho-Slovaki so zasedli doslej že deset gubernij. — Angleški državnik Balfour je imel na ustanovnem zborovanju jugoslovanskega odbora govor, v katerem je povdaril, da se morajo jugoslovanske dežele združiti v samostojno državo, da mora Balkan pripasti balkanskim narodom in da se morajo v vojni opustošene slovanske dežele obnoviti. — Bavarska zbornica je sprejela lasten deželni zakon o izrednem davku na premoženje z izrecnim povdarkom, da prehiti splošni državni zakon in dotični davek otme iz pruskih rok in zagotovi lastni deželi. — V Ljubljani se bo ustanovil 16. in 17. avgusta narodni svet. — Jugoslovan bo začel zopet izhajati.

Naročajte „Dolenjske Novice“!

Iz dnevnika slovenskega častnika v svetovni vojni.

Po dnevniku † Janka Muha. (6.)

Izbrani pevci prvega in tretjega bataljona so pod vodstvom častniškega namestnika Podlogarja neumorno prepevali mile narodne in umetne pesmi, častniški pevski zbor pa je zapel več nemških. Usmiljenke so privedle več dečkov in deklic, med katere so visoki gospodje metali razne sladkarije. Med vso to množico pa so kot metulji švigale brhke deklice v pisanih nošah ter ponujale cvetke, sladkarije, znake in drugo. Pri tem poslu so jim pridno pomagali častniki.

Zvečer je bil ves trg krasno električno razsvetljen. Godba je še vedno igrala, naši fantje pa so prepevali pozno v noč, kot doma na vasi.

Naši pevci jo že vrežejo, da je veselje, zato jih tudi povsod radi poslušajo. Ko je pozneje 12. maja nadzoroval neko večjo našo vajo divizijonar ekscelenca Nemeček, je ta izrazil zadovoljstvo, da se goji petje. Po vaji je ukazal mimohod (Vorbeimarsch) s petjem, ki se je obnesel prav dobro. Pevci vseh stotnij so potem izstopili in zapeli pred ekscelenco tri slovenske pesmi in cesarsko himno. Pohvaljeni so bili, za plačilo pa je dobil vsak mož pol litra tirolca. Najboljše in najizdatnejše plačilo pevcu je menda še vedno — zlata vinska kapljica.

Slovo od Auerja. — Odhod k ofenzivi.

Določeno je bilo, da zapustimo dne 15. maja ta kraj, kjer smo vžili toliko lepih dni v najlepšem letnem času. V neizbrisnem spominu mi ostane ta krasni raj.

Na dan odhoda je bila na vežbališču pri kolodvoru sveta maša za naš polk in oddelke, ki so bili nam prideljeni. Med mašo je veličastno igrala vojaška godba, po maši pa je vojni kurat podelil blagoslov in vesoljno odvezo. Moštvo in častništvo je to sprejelo klečе in odkrito. Veličasten trenutek!

Nato je stopil na nalašč za to slovesnost prirejeni oder naš polkovnik Zawada in navdušeno nagovoril moštvo. Slovensko je prav lepo govoril vojni kurat Turšič. Konečno je stopil na oder še brigadir Majewsky in nas nagovoril: „V boj na zaveznika — izdajalca, pogumno v boj proti požrešnemu Lahu, ki hlepi po tej deželi, pa tudi po lepi slovenski zemlji, po krepkem slovenskem narodu. Solnce na jasnem nebu nam kaže kraj, kjer je skrit ta hinavec. Pogumno v boj! Bog z nami!“ Po končanem govoru je potegnil sabljo, pokazal proti sovražni strani, zavihtel kapo in zaklical „slava“ presvetlemu cesarju. Sablje častnikov so se zabliskale, kape so zavihrale v zraku, gromoviti „hura“ in „živijo“ klici so zadoneli, godba pa je zaigrala cesarsko himno.

Po tej slovesnosti smo pospravljali svoje reči in se polagoma pripravljali za odhod. Moštvo je dobilo dopoldne pol litra in popoldne pol litra vina. Vse je bilo nekako veselo, razburjeno. Ob osmih zvečer smo odrinili iz tega lepega kraja, kjer smo bivali šest tednov. Prisrčno so se poslovili od nas prijazni in gostoljubni Auerčani. Glasno prepevaje in vriskaje smo se pomikali po gladki, beli cesti proti jugu. Mesec na jasnem nebu je obseval ta čudni nočni izprehod. Opolnoči smo dospeli v Laag. Moštvo se je spravilo k počitku po skednjih in podstrešjih, jaz in še trije tovariši pa smo ležali v neki sobi na svežem senu. Dobro je bilo.

Odslej smo marširali le ponoči, kér so sovražni letalci skušali opazovati premikanje naših čet. No, pa so bili ti nočni pohodi v hladu in ob mesečnem svitu dosti prijetni.

Iz Laaga smo korakali dalje skozi Salurn, Mezocorona, St. Michele in Lavis v smeri proti Trientu. Lepe doline mi ni treba posebej opisavati. Slična je oni od Briksna doli. Ljudje so bili dobro razpoloženi in ob zvokih godbe vztrajno korakali.

19. maja ob treh zjutraj smo vkorakali v vas Romagnano (reci: Romanjano). Moštvo je tu poleglo pod milim nebom, mi

Koliko je upoštevati dohodkov od nasilne prodaje živine vsako leto pri napovedi osebne dohodnine.

Nekoliko vrstic o tem, da ne bodo naši gospodarji oškodovani; kakor za lansko leto, velja to tudi za druga leta. Upoštevati je le toliko dohodkov, kolikor bi pri prodaji živine imel gospodar dohodkov, ako bi na posestvu obdržal ono število glav, ki mu je za pravilno gospodarjenje potrebno. Kar je več moral odprodati, je oškodovan pri stalni upravni glavnici, in to ni nikakor podvrženo davku! Naj navedem en vzgled, kateri pove vse.

Imam posestvo v skupni izmeri 33 ha; od tega je 20 ha njiv in travnikov, 5 ha pašnikov in 8 ha gozdov. Za gospodarjenje na tem posestvu mi je pri normalnih razmerah potrebno:

6 glav krav po 1500 K	9.000 K
2 glave volov po 1800 K	3.600 „
10 glav mlade živine po 600 K	6.000 „
25 prešičev po 300 K	7.500 „
skupaj	26.100 K

Vrednost za moje posestvo potrebne živine bi bila 1. januarja 1917 26.100 K.

Radi nasilne prodaje med letom mi ostane koncem leta 1917

4 glav krav po 1400 K	5.600 K
1 par volov	3.600 „
6 glav mlade živine po 500 K	3.000 „
5 prešičev po 300 K	1.500 „
skupaj	13.700 K

Vrednost živine znaša torej 1. jan. 1918: 13.000 K. Imam torej zgube pri stalni upravni glavnici (fundus instruktus) v letu 1917: 26.000 manj 13.700 je 12.400 kron.

Leta 1917 sem dobil za rekvirirano, prodano živino	14.000 K
Med letom kupil eno kravo	1.350 „
Dohodek pri prometu z živino je	13.350 K
Temu nasproti je zguba na upravni glavnici	12.400 „
Ostane torej davku podvrženega čistega dohodka	950 K

Pri napovedbi osebne dohodnine imam **za prodano živino** izkazati čistega dohodka samo **950 kron.** V.

Apneni dušik.

(«Gospodarska navodila».

Apneni dušik, najboljše sedanje dušičnato gnojilo.

V sedanji vojni je naši vojskujoči se skupini zaprt ves svet in zaraditega si moramo pomagati samo s tistimi surovinami, ki so na razpolaganje v naših državah. Kakor najboljše dušičnato gnojilo je znan čilski soliter. Tega smo pred vojno dobivali iz Amerike; sedaj nam je ta vir usahnil. Drugo najbolj znano gnojilo je amonijev sulfat, ki smo ga v velikih množinah doma proizvajali s pomočjo žveplene kisline. To snov pa potrebuje dandanes vojna industrija v taki meri, da je za napravo gnojil ne preostane veliko. Edino dušičnato gnojilo, ki nam je vsaj deloma še na razpolaganje, četudi ne v zadostnih množinah, je apneni dušik.

To umetno gnojilo se proizvaja iz prostega dušika, ki se nahaja v zraku, ter iz apnenega karbida. Kako se ta dela, o tem je „Kmetovalec“ že svoj čas natančno poročal. Apneni dušik je zmes različnih snovi in obstoji v prvi vrsti iz apnenega cianamida, ki veže dušik, dalje iz apna in ogljika. K tem se pridruži še nekoliko manj važnih sestavin, ki znajo rastlinam vendarle škodovati, ako se nahajajo v večji množini v tem gnojilu.

Apneni dušik je črn, fino zmlet prah, ki ga dobivamo v kositrastih posodah, da ne pride v dotiko z zrakom in vodo. Da se ne pokvari, moramo ga držati v suhih, zračnih in ne pretoplih prostorih. Da se pri trosenju preveč ne praši, ga pripravijo z vodo in z oljem tako, da se lažje z njim dela. Tak, ki ni razmešan z vodo in oljem, vsebuje 19 do 21%, pripravljen pa le 15 do 16% dušika.

Apnenega dušika, dokler je še nerazkrojen, rastlina ne more uporabiti za hrano, ampak najpreje se ta mora izpremeniti v zemlji v amonijak in soliter, kateri slednji je rastlinam skoro edina dušičnata hrana. V težkih zemljah se izpremeni preje v to hranilo nego v peščeni lahki prsti, zaradi česar ga z boljšim uspehom rabimo za močne zemlje. Pa vendar so tudi druge navadne zemlje, izvzemši močvirne in kisle, zelo hvaležne za gnojenje z njim. Razen z dušikom deluje apneni dušik tudi z množino prostega apna, ki pospešuje razkrajanje dušičnatih gnojil, na drugi strani pa je tudi apno samo dobro hranilo za rastline. Nadaljni učinek dušičnatega apna obstoji v tem, da zatira plevel s svojo jedkostjo in deloma s tem, da ojači rastline, ki hitro rasejo in istega zaduše.

Ali smo že blizu konca?

(«Naša Moč».) (Dalje. 8.)

Slika „Apokaliptična zver“.

2. Oglejmo si še obojestransko vojsko.

Kraljestvo božje vlada Gospod Bog vojskinih trum, ki je prepustil vso oblast na svetu svojemu sinu, našemu Gospodu Zveličarju. „Meni je dana vsa oblast v nebesih in na zemlji.“

Kristus je nevidni poglavar sv. cerkve na zemlji, ki ostane pri njej do konca sveta. Vidni poglavar katoliške cerkve pa je rimski papež; ž njim vred vladajo cerkev škofje; drugi duhovniki jim pomagajo v dušnem pastirstvu.

Posamezni kristjani so udje sv. cerkve in vojaki vojske Kristusove.

Posebne vrste bojevnikov so redovniki in kongregacije, ki morajo prevzeti bolj težavne bojne službe.

Tudi državne in avtonomne oblasti, če so katoliške, so dolžne podpirati cerkev v tem boju s satanom in njegovo tovarišijo.

Razmere med katoliško cerkvijo in državo so po božjem in naravnem pravu določene; na vladarjih in ministrih je, da jih drže zvesto in krepko; s tem sebi največ koristijo, pa tudi cerkvi izdatno pomorejo.

Tako vidimo, da ima sv. cerkev vse pomočke od svojega Ustanovitelja podeljene, ki so potrebni za uspešen boj in gotovo zmago nad satanom; le od nas je torej odvisno, kakšen bo konec boja, kakšni bodo nasledki za čas in za večnost.

Nasproti cerkvi tudi satan organizira svoje pristaše, jih oborožuje in vadi za boj in končno odločitev.

Satan sam je knez sveta te teme in vrhovni poveljnik hudobnih trum. Njegovi najbližji pomočniki so drugi zavrženi duhovi, ki skušajo in zapeljujejo ljudi.

Vsak človek, ki smrtno greši, postane sovražnik božji in suženj satanov; njegov vojak pa bo še-le tedaj, ko v svoji hudobiji trdovraten ostane. — Hudobija ima več stopinj. od navadnih grešnikov do velikih zapeljivcev in brezbožnih poglavarjev.

Moč teh hudobnežev močno zraste s tem, da se zbirajo v družbe in stranke, in tako z zedinjenimi močmi, po določenem načrtu delajo za satana in njegovo kraljestvo.

Končno uporablja za-se satan tudi brezversko državno oblast, ki nekako zbira in vodi in spopolnjuje vse druge hudobne naprave.

Satan je že mogočno oborožen in še vedno naprej pomnožuje in dopolnjuje svoje bojne vrste in sredstva za končni odločilni boj.

Ko bi tudi kristjani tako pridno se pripravljali na vojsko, bi bilo upanje zmage za poedince veliko večje, ker cerkev kot taka ne bo nikdar premagana; „peklenska vrata je ne bodo premagale“.

Gospodarstvo.

Cene krompirju. Pridelovalce krompirja opozarjamo, da je sedaj obstoječa cena za krompir 68 K veljavna le še do 10. avgusta. Od 10. avgusta pa do vštevši 22. avgusta se pa cena ponovno zmanjša za 16 K pri 100 kg, torej na 52 kron.

Dobro gospodarstvo. V Bocen na Tirolsko se je pripeljal vagon rumunske živine. Bili so baje krasni voli. Ko vagon odpro, so bile vse živali mrtve. Vsled lakote so živali druga drugo grizle, dokler niso vsled ran in gladu poginile. Vnebovpijoče!

Še imajo živila. Iz Dunaja poročajo listi, da je bil okraden zunanji minister grof Burian. Ogrski vojak Hojda v družbi z dvema tovarišema mu je odnesel 20 kil masti, več zavojev posušenega mleka, 150 jajec itd. Hojda je dobil za svoj čin dve leti težke ječe.

Kako se izplača kravjereja. Stroški: 1.) Stroški za krmo: 365 dni krat 15 kg sena po 20 K 1080 K. — 2.) Stroški za nastil: 10 centov po 5 K 50 K. — 3.) Stroški za strežbo 100 K. — 4.) Stroški za vzdržavanje hleva in njegovo amortizacijo 40 K. — 5.) Stroški za hlevsko in mlekarsko orodje 20 K. — 6.) Stroški za sol, svečavo, zdravila itd. 20 K. — 7.) Stroški za pripuščanje 4 K. — 8.) Obresti od kupne cene 4% od 2000 K 80 K. — 9.) Amortizacija od 2000 kron po 10% 200 K. — Skupaj stroškov **1594 K.** — Dohodki: 1.) 1000 l mleka po 1 krono 1000 K. — 2.) 1 tele 400 K. — 3.) 10 voz gnoja po 10 K 100 K. — Skupaj dohodkov **1500 K.** — Odstevši stroške 1594 K; ostane primanjkljaja ali zgube 94 kron. V.

Franjo Neubauer:

Vojakova pesem.

Jaz sem ubijalec nad,
jaz oblak sem ves teman,
bliskam in grmim strašan,
cvet se me bojí in sad.

Milosrdja ne poznam!
Nosim bóli
kamorkoli!
Vsepovsod besnim, divjam.

Pa ne mislite, da v grudih
ni srcá!
Saj oblak le v urah hudih
podivjá.

Ko utihne pa gromenje,
ko ugasne bliska žar,
solnca ga zlatí žarenje
in pozabljen je vihar.

*

Domače in tuje novice.

Duhovne vaje za dekliško Marijino kongregacijo v Novem mestu bodo od 11. do 15. avgusta 1918. Vodil jih bo preč. g. P. Flor. Ramšak iz družbe Jezusove v Ljubljani. Spored: Nedelja, 11. avgusta: Ob 8. uri zvečer Marijina pesem, poklicanje sv. Duha, uvodni govor, blagoslov z Najsvetejšim. — Pondeljek, torek in sreda,

---

štirje pa smo spali v neki zapuščeni sobi kar na tleh. Vedno lepše!

Podnevi so vojaki postavili lopo za kuhinjo, za svoja bivališča pa šotore v lepih vrstah. Ker so naši letalci naznanili, da se to taborišče vidi celo iz višine 4000 m, je bilo treba šotore takoj maskirati z vejami in zelenjem.

Vas Romagnano je pač taka, kakršne so vse italijanske vasi na Juž. Tirolskem: zunaj lepa, znotraj pa ne preveč. Griči nad vasjo so utrjeni, gozdi pod temi utrdbami so posekani, vinogradi uničeni. Tudi na ravnini je mnogo vinogradov pokončanih, polja uničena. Na nekaterih krajih se preko doline razteza popolnoma pobrit širok pas z žičnimi ovirami in utrjenimi postojankami.

V tej vasi smo prvikrat videli italijanske ujetnike, ki so jih naši vojaki gonili proti zaledju, naše čete pa so skozi ta kraj marširale proti bojišču. Včasih so se taki pohodi vrstili kar vso noč.

Čez šest dni smo zapustili Romagnano in odrinili proti Rovereti, a smo se že v vasi Pomarolo ustavili ter se nastanili po hišah.

Gromenje topov se vedno bolj sliši. Smo že blizu fronte. Goro jugovzhodno od Roverete strahovito obdelujejo z granatami in s šrapneli. Tudi dalje proti zahodu artilerija dobro razsaja. Za hribčkom na drugi strani Adiže se pridno oglaša naš 30·5 cm možnar. Povsod hudi topovski boji.

Naslednji večer je bilo treba oditi zopet dalje proti vzhodu skozi Nomi, St. Pietro in od tu čez Adižo v Calliano. Zdaj smo krenili v breg. Po neskončno dolgi, serpentinasti, precej strmi cesti smo hodili devet ur. Imeli smo le dva odmora po pol ure. Dež je ves čas lil, kakor iz škafa. Vsi premočeni do kože smo dospeli ob belem dnevu v vas Folgaria, ki leži 1168 m nad morjem. Tudi tu smo bili nastanjeni po zapuščenih in razdrapanih hišah. Fantje so takoj zakurili in nam skuhali kave, potem pa smo legli k počitku kar na gola tla. Vse bi se preneslo, če bi le ne bili premočeni do kože. — Popoldne sva s kadetom Rifljem pregledala stanovanja našega moštva. No, toliko nesnage pač še nisem videl nikjer na svetu. V vseh vežah, kuhinjah in tudi po sobah ležijo kupi smeti, blata, cunj itd. Naši možje so se takoj pridno lotili snaženja, in kmalu so bila stanovanja v redu.

Ker smo se mudili v tem kraju tri dni, smo imeli priliko ogledati 38 cm top, ki je stal doli na cesti. Izplača se pogledati takega velikana. Top in vso potrebno opremo vozijo na desetih automobilih. Motor pri vozu, ki prevaža cev, ima 165 konjskih sil. Kakor nam je pripovedoval neki ognjičar, se more oddati iz tega topa 600 do 800 strelov. Do sedaj so oddali 86 strelov ter razrušili dve trdnjavi in uničili več premikajočih se čet. Učinek vsakega strela je strašen. V skalo naredi 3 m globoko luknjo in 100 m okrog je uničeno vsako življenje. Topu je ime „Gudrun“.

29. maja smo zapustili Folgaria in čez dobre pol ure smo bili že na sedlu S. Sebastian, kjer so naše prve močno utrjene postojanke. Od tu dalje se vije cesta nizdol skozi porušene in požgane vasi S. Sebastian, Giraldi di Sopra in Buso. Žalosten pogled!

Pri vasi Busatti se cesta deli. Na desnem bregu reke Astico (reci: Astiko) vodi po italijanski, na levem bregu pa po avstrijski zemlji. Na razpotju je stal naš brigadir Majewsky. Mimo njega je ob zvokih godbe in z glasnimi „hura“ klici stopal polk v sovražnikovo deželo.

Odslej smo stopali po italijanskih tleh skozi razrušene vasi Lastebasse, Fiorentini in Posta ter smo se nekako ob šestih popoldne ustavili na desnem bregu reke Astico nasproti avstrijski vasi Casotto. Taborišče smo napravili kar na pašniku. Zdaj so morali tudi častniki spati v šotorih. Za večerjo je dobilo moštvo kavo, mi pa tudi mesno jed. Po večerji smo še dolgo kramljali, potem pa legli k počitku.

Na vseh pohodih sem imel priliko spati v hišah, zdaj sem prenočil prvič v šotoru, pa je bilo prav dobro.

12. do 14. avgusta: a) Zjutraj ob polu 7. uri govor in sv. maša z blagoslovom, s petjem in orglanjem na koru. b) Zvečer ob 8. uri Marijina pesem, govor in blagoslov z Najsvetejšim. — Praznik vnebovzetja bl. Device Marije, 15. avgusta: Ob 6. uri zjutraj sklepni govor, sv. maša z blagoslovom, med sv. mašo skupno sveto obhajilo in papežev blagoslov. — Prav vljudno se vabijo tudi gospodične, ki niso članice Mar. kongregacije. Posebno se priporočajo večerni govori. — Predstojništvo Marijine kongregacije.

Odlikovanje. Prejela sta srebrno častno svetinjo z vojno dekoracijo za zasluge Rdečega križa g. Franc Schweiger, dekan v Leskovcu in g. Alojz Kurent, mestni župnik v Krškem.

Mirovna pobožnost. V tukajšnji samostanski cerkvi bo v četrtek, petek in soboto običajna letna mirovna pobožnost. Zjutraj ob 6. uri je orgljana sveta maša, zvečer ob 8. uri pa litanije s primernim govorom. Mirovna pobožnost se zaključi s prošnjo procesijo v Prečino. Po prihodu v Prečino bo primeren govor in slovesna sveta maša. Popoldne ob 3. uri je skupni dekanijski shod udov III. reda. V slučaju slabega vremena bo shod udov III. reda 1/4 11. in ob 4. uri popoldne, kakor po navadi. K obilni udeležbi vljudno vabi vodstvo III. reda.

Tajnim svetnikom je imenoval cesar tržaško-koprskega škofa g. dr. Andr. Karlina.

Občni zbor Katoliškega Tiskovnega Društva se je vršil v torek 6. avgusta v Ljubljani ob veliki udeležbi društvenih članov. Navzoč je bil tudi presvitli knezoškof g. dr. Ant. Bon. Jeglič, ki so ga člani ob vstopu v dvorano navdušeno in prisrčno pozdravili. Predsednik društva mil. gospod prelat Andrej Kalan je otvoril občni zbor ter podal v temeljitih besedah svoje poročilo. Nato je poročal društveni tajnik č. g. katehet Anton Čadež o notranjem društvenem poslovanju. — K debati so se oglasili najprej msgr. dr. Lampe, ki je v svojem govoru ponavljal tiste pomisleke proti K. T. D., kot jih že pol leta lahko čitamo v „Resnici". Potem sta govorila g. prof. dr. Janežič in prof. dr. Pečjak, ki sta kratko in krepko zavrnila pomisleke g. kanonika dr. Lampeta.

Izid volitve novega odbora je sledeči: Dobili so glasov: Arko Mihael 594, dr. Ažman Ciril 426, dr. Cankar Izidor 423, dr. Čekal Ferd. 601. Čadež Anton 594, Finžgar Franc 426, dr. Grivec Franc 426, Kalan Andrej 426, Koblar Anton 591, Lavrenčič Ivan 427, dr. Pečjak Gregor 426, Sušnik Janez 601, dr. Ušeničnik Aleš 600, dr. Ušeničnik Franc 589. — Kandidati druge liste so dobili po 175 glasov. Presvetli je imenoval kot svojega zastopnika v društveni odbor preč. g. prof. dr. J. Zoreta.

Takoj po občnem zboru se je sešel novoizvoljeni odbor ter se konstituiral. Za predsednika je bil izvoljen prelat Andr. Kalan, za podpredsednika kan. Janez Sušnik, za tajnika dr. Greg. Pečjak, za blagajnika kanonik dr. Ferd. Čekal.

Premeščeni so: Ant. Dolinar, kaplan v Starem trgu pri Poljanah na Jesenice; Jožef Rogelj, kaplan v Št. Jerneju, v Stari trg pri Poljanah; Janez Štrajhar, kaplan v Št. Rupertu, v Št. Jernej; Franc Sušnik, kaplan v Kočevju, v Št. Rupert; Viktor Turk, kaplan v Gorjah, v Cerklje pri Kranju; Janez Mevželj, kaplan v Trnovem na Notr., v Gorje; Jožef Leben, kaplan v Slavini, v Trnovo na Notr.; Janez Kramarič, kaplan v Črnem vrhu nad Idrijo, v Slavino; Alojz Lesar, kaplan v Starem trgu pri Ložu, v Črni vrh nad Idrijo; Janez Dežela, kaplan v Preddvoru, v Št. Vid pri Zatičini; Tomaž Javornik, kaplan v Tržiču, v Preddvor; Janez Drešar, c. kr. vojni kurat, za kaplana v Tržič; Anton Gole, kaplan v Idriji, v Studenec; Anton Črnugelj, kaplan v Dobrniču, v Veliko Dolino; Anton Hafner, kaplan v Žužemberku, v Dobrnič; Anton Kastelic, kaplan v Šmihelu pri Novem mestu, v Žužemberk; Alojz Zupanc, kaplan v Toplicah, v Šmihel pri Novem mestu; Anton Demšar, kaplan v Moravčah, na Rako; Valentin Jerše, kaplan na Jesenicah, v Moravče; Martin Jarc, kaplan na Raki, za župnega upravitelja v Brusnice. — Nameščeni so: Fr. Belec, novomašnik, za kaplana v Kočevju; Rafael Morel, semeniški duhovnik, za kaplana v Poljane; Janez Dovč, semeniški duhovnik, za kaplana v Sodražico.

Mestna hranilnica v Novem mestu. V mesecu juliju 1918 je 241 strank vložilo 272.453 K 76 h; 206 strank vzdignilo 189.725 kron 92 hel.; torej več vložilo 82.727 K 84 h; trem strankam se je izplačalo hipotečnih posojil 23.000 K; stanje vlog 7,066.028 K 32 h; denarni promet 1,075.828 K 26 h; vseh strank bilo je 698.

Župni urad Št. Peter naznanja vsem, ki so z denarnimi darovi prispevali za jekleni zvon na Trški gori, da zvona na Trško goro bržkone še ne dobimo kmalu, ker tovarna vsled pomanjkanja premoga ne more delati.

Poročilo o 5. seji krajevnega odbora za vzdrževanje slovenskega gledišča v Novem mestu, dne 1. avgusta 1918. Navzoči: Gg. Andrijanić, Kobé, plem. Šuklje, gc. Lovšetova, Skalickyjeva in gdč. Kovačeva. Načelnik konstatuje sklepčnost in otvarja sejo. Naznanja, da je prejel dopis gled. konzorcija v Ljubljani z dne 15. julija 1918, v katerem se konzorcij zahvaljuje za članek v Dol. Novicah, ter povdarja absolutno potrebo izdatnih prispevkov v gled. namene, ako sploh hočemo svoje gledišče postaviti na trdna tla. Dalje naznanja načelnik, da ne bo treba nakupiti posebne knjige za odbor, ker ima še knjige svoječasnega dunajskega potresnega odbora, v katerih je dovolj prostora za naše zapiske. Po sklepu naše akcije za slovensko gledišče v Ljubljani naj se odstopijo te knjige, katere so zanimive zlasti za mesto Ljubljano, ondotnemu mestnemu starešinstvu. Sprejeto. Načelnik nasvetuje, da se nabavijo priproste knjižice z jukstami pri J. Krajeca nasl. Sprejeto. Dalje nasvetuje načelnik z ozirom na dejstvo, da sta dva člana krajevnega odbora za delj časa zadržana, da za sklepčnost odborovih sej zadostuje prisotnost vsaj pet članov. Obvelja. Končno poročajo posamezni odborovi člani o uspehu nabiranja. Izkaže se svota 670 kron, katero bo, ker je g. blagajnik za nekaj dni zadržan, na njegovem mestu načelnik odposlal na račun krajevnega odbora „Jadranski banki" v Ljubljano. Ker je dnevni red s tem izčrpan in se nihče več ne oglasi k besedi, zaključi načelnik odborovo sejo ter določa za prihodnjo sejo 14. avgusta t. l.

Za slovensko narodno gledališče, drugi seznam daril in deležev. Darila so naklonili: p. n. g. Jos. Bole, veletržec na Reki 200 K; Rih. Dolenc, ravnatelj kmet. šole v p. 50 K; gospa P. Lovše, profesorjeva soproga 20 K; Janko pl. Šuklje 20 K; Jos. Zurc, župan in deželni poslanec 50 K (poleg že prijavljenega deleža 100 kron). Deleže so naklonili: p. n. g. Jos. Bole tri deleže po 100 kron, gospa Pavla Lovše 1 delež 100 kron.

Darovi za slepe vojake. Dekliška Marijina družba v Dragatušu je poslala del čistega dohodka od igre prirejene dne 7. in 14. julija 100 kron in Terezija Movrin, Grič pri Črnomlju 1 krono. Bog plačaj tisočkrat!

Zahvala. Slovenski oslepeli vojaki v Gradcu vljudno naznanjamo, da smo na naslov čast. sestre Klare Verhunc, Odilien-Blindenanstalt, Leonhardstrasse 130, prejeli od velecenjenega gospoda urednika Dol. Novic zopet lepo svoto 526 kron, za kar izrekamo najsrčnejšo zahvalo vsem blagim našim dobrotnikom. Plačaj ljubi Bog! — Fr. Medle. — Gradec, 2. avgusta 1918.

Za vodnjak „Jordan" so darovali: G. Blažon 4 K, g. Joh. Schmautz 2 K, g. Ludwiger 1 K, gdč. Fr. Žura 2 K. Najlepša hvala!

Uvedba popolnega nedeljskega počitka brivcev na Kranjskem. Z ozirom na pomanjkanje delavnih moči in z ozirom na to, da je bilo treba dajati pomočnikom na delavne dni nadomestni počitek, so se člani deželne zadruge brivcev na občnem zboru dne 16. julija zjedinili in soglasno sklenili, da uvedejo od 1. avgusta 1918 popolni nedeljski počitek in da z istim dnem cene za postrežbo primerno zvišajo. Pričakovati je, da bodo cenjeni naročniki in obiskovalci brivnic sedanji položaj brivskih mojstrov uvideli in smatrali uvedbo popolnega nedeljskega počitka in zvišanje cen sedanjemu času za neobhodno potrebno. Ker sedaj itak po vseh obrtih, trgovinah in pisarnah nedeljsko delo počiva, je primerno, da se nedeljski počitek vpelje tudi pri brivskem obrtu. Vsled sklepa občnega zbora zadruge je postrežba v nedeljah tudi izven brivnice, bodisi po mojstru samem, kakor tudi od pomočnikov nedopustna, ker drugače nima sklep nedeljskega počitka nobenega pomena. — Člani zadruge v mestu, kakor na deželi, so primorani se omenjenih sklepov držati, ker ima v nasprotnem slučaju zadružno načelstvo pravico, jim naložiti kazen in globo v znesku 20 kron. Načelstvo deželne zadruge brivcev prosi vse častite obiskovalce brivnice, da od 4. avgusta dalje v nedeljah ne posečajo več brivskih lokalov in sicer tudi v tem slučaju ne, če bi se kdo izmed članov ne držal sklepov zadruge in da bi imel brivnico še dalje v nedeljah odprto. Takega člana naj slavno občinstvo samo obsodi, ker je obsodbe tudi vreden, če noče poznati discipline in reda zadružnega vodstva in kolegijalnosti svojih sotovarišev. — Deželna zadruga brivcev, frizerjev in lasničarjev v Ljubljani.

Razglas. Zadnje čase so sovražni letalci ponovno metali letake, državi sovražne vsebine. Na podlagi § 13, oddelek C ministrske naredbe z dne 19. januarja 1853, drž. zak. št. 10, se posest in razširjanje takih letakov najstrožje prepove. Prestopke te prepovedi se kaznuje, v kolikor ni vporabiti določb obč. kaz. zakona po § 11 cesarske naredbe z dne 20. aprila 1854, drž. zak. št. 96, z globami od 2 do 20 kron ali z zaporom od 6 ur do 14 dni. — C. kr. deželno predsedništvo za Kranjsko.

Oglas. V zadnjem času so se raznesle med prebivalstvo različne zlobne govorice o Najvišjih osebah, Njega c. in kr. Apostolskega Veličanstva in Njenega Veličanstva cesarice in kraljice, kakor tudi o posameznih članih cesarske rodbine, ki so bile sicer od razsodnih oseb takoj spoznane in cenjene kot izmišljotine, od velike množine pa, ki nima samostojne sodbe in take govorice radevolje posluša, smatrane kot resnične. Te očividno od državi sovražne strani raztresene govorice so v svoji zlobnosti le preveč sposobne, enega najkrepkejših temeljev naše države, in sicer neomajano zaupanje prebivalstva do vladarke rodbine omajati spoštovanje, ki je bilo do sedaj Najvišji cesarski rodbini povsod izkazano, oslabiti. Nedvomno je, da imajo zlobni činitelji vseh teh ostudnih govoric, naj se jih bo iskati v državnih mejah ali zunaj taistih, le namen, državo samo zadeti, ko enega njenih najkrepkejših stebrov podkopavajo. Iz tega sledi za državno oblast in sploh za vsacega domoljuba resna dolžnost, vsem takim zlobnim govoricam najhitreje z vsemi postavnimi sredstvi nasproti se postaviti, posebno pa ljudstvu zlobne namene razjasniti. Prosim prečastiti župni urad, da sodeluje pri izpodbijanju teh sovražnih namenov s tem, da ljudstvo primerno poduči. — C. kr. okrajno glavarstvo Rudolfovo.

Strašna nesreča se je zgodila dne 25. julija na železniškem mostu v Mariboru. Štirje vojaki so šli z glavnega kolodvora, da si skrajšajo pot, čez most. Sredi mosta sta jih srečala križajoča se brzovlaka. En vojak je bil takoj ubit, drugega je zmečkalo do smrti, tretjega je vrgel stroj čez most v Dravo in le četrti se je rešil ter pribežal nazaj na glavni kolodvor povedat, kaj se je zgodilo.

Tragična smrt ruskih carjev. Od sedmih carjev vladajoče rodbine Romanoviči-Holstein-Gottorp so bili umorjeni štirje. Prvi je bil umorjen Peter III. Feodorovič, vnuk Petra Velikega. Vladal je le nekaj mesecev. Umoriti ga je dala njegova lastna žena Katarina, ki je zasedla za njim ruski prestol. Njegov sin Pavel I. je bil tudi umorjen. Zaroto sta vodila grof Pahlen in general Bennigsen, ki je Pavla I. dne 23. marca 1801 zadavil. V Petrogradu so ubili nihilisti dne 13. marca 1884 carja Aleksandra II. z bombo. Njegov sin Aleksander III. je sicer umrl vsled bolezni na ledicah, a bolezen je dobil pri železniški nesreči leta 1888. Nikolaja II. so, kakor se poroča te dni, ustrelili v Jekaterinoslavu socialni revolucionarji.

Prebrisan gospod je bivši ogrski ministrski predsednik Lukač. Na neki samoti pri Marijinih varih na Češkem je stopil nenadoma iz skrivališča pred dr. Lukača človek, ki je zahteval denarnico. Lukač pa je iznajdljiv gospod. Zato nosi v enem notranjem žepu denarnico polno bankovcev, v drugem pa prazno. Segel je v žep — ter izročil cestnemu roparju prazno denarnico, ki je radostno izginil v gozd.

Vprašanje naše prehrane. C. kr. namestništveni koncipist in vodja okrajnega gospodarskega urada v Ptuju dr. Otmar Pirkmaier je spisal pod gornjem naslovu knjižico, ki se bavi z našimi prehranjevalnimi težkočami in daje nasvete, kako bi se temu odpomoglo in posebno, kako bi se dvignila poljedelska produkcija. Knjižico priporočamo najtopleje. Dobi se v vseh knjigarnah. Cena 2 K.

Najstarejši človek je umrl na Ogrskem, Julij Lukacz, star 116 let. Pač redka starost!

Hlebec kruha 200 kron! Nedavno je bil na Dunaju aretiran neki vojak v ogrski uniformi, ki je prodajal hlebec ogrskega kruha po 200 kron.

Za zgradbo mošeje na Dunaju je daroval cesar 30.000 kron.

Srečen župan. Budimpeštanski župan dr. Body je nepričakovano podedoval 15 milijonov kron.

Razpis službe občinskega tajnika.

Županstvo v Št. Jerneju razpisuje službo občinskega tajnika z mesečno plačo **100 kron.**

Radi preživljanja in postranskih dohodkov je služba ugodna. Samec dobi tudi brezplačno stanovanje.

Prosilec naj bo vešč tudi nemškega jezika. Prednost imajo prosilci, ki so v poslih tajništva verzirani.

Prošnje je vlagati na županstvo v Št. Jerneju z morebitnimi prilogami do **23. avgusta t. l.**

Nastop službe s 1. septembrom.

Županstvo Št. Jernej,
dne 6. avgusta 1918.
J. Krhin, župan.

Dopisi.

Iz Stranske vasi pri Novem mestu. V raznih časopisih čitamo o silnem neurji in toči, dne 21. preteklega mesca, ki je po bližnjih in oddaljenejših krajih veliko škode naredila. Žal, da se to pot tudi našega kraja ni ognila, dasi se nikjer nič ne omenja tega. Prišla je ob polu 4. uri popoldne prek Virčne vasi, Stranske vasi in Rajnuš ter dalje v stopiško faro. Škoda je precejšna, ker bo vsled tega rastlinstvo ovirano na rasti in zorenju. Nazadnje se je bati še zgodnjega mraza, ker že sedaj ob jutrih temperatura zelo nizko stoji. — Za preskrbo ljudstva z opravo, na primer

s čevlji, je pri nas, kakor povsodi — jako slaba. Kdor rabi obuvalo, mora določeni dan v tednu v Ljubljano, tam že dan prej v vrsti čakati, izpostavljen vsem silam vremena, silam ljudstva in samovoljnosti redarstva. Pa če dobi prvikrat, je srečen; mnogi morajo tri- do štirikrat na pot, prej ko dobe, ne glede na stroške, čas in neprilike potovanja. Naj bi visoki gospodje vlade namesto s cenzuro raje kako drugače olepšali zgodovino teh težkih časov — tako bi mi rekli, pa rajši molčimo. — Umrla je dne 2. t. m. tukajšnega zem. posest. žena, g. Franca Plantan, previdena s sv. zakramenti. Rajna se je ponesrečila dne 29. preteklega mesca, padša iz kozolca. Vsaka pomoč je bila izključena. Umrla je vdana v voljo Božjo, potem ko je še enkrat videla moža, ki je dospel na brzojavko še pravočasno s fronte. Zapušča možu od več otrok, ki so pomrli, še eno šestletno hčerko. Življenje rajne je bilo življenje dela, marljivosti, težkih poskušenj in spolnjevanja dolžnosti, življenje tihe, srčne sreče. — Naj tudi onkraj groba vživa mirno svoje večno plačilo!

Iz Griča pri Črnomlju. — Sprejmite, gospod urednik, tudi iz naše vasi par vrstic. Pri nas pridno prebiramo Dolenj. Novice. Veliko novic nam sporočate, nekaj veselih, še več pa žalostnih. Tudi jaz Vam ne morem danes nič kaj veselega pisati. Umrla je mladenka 18. let, Katarina Puhek. Pogreb je bil 17. julija. Šestmesečno bolezen je prenašala potrpežljivo in vdano v voljo Božjo. Marijine hčerke so priredile svoji umrli sosestri lep pogreb. Dasiravno v največjem delu, so prišle od daleč, da jo spremijo na zadnji poti. Počastilo jo je tudi devetnajst belooblečenih deklic in deklet z venci. Pri sv. maši je pristopilo nekaj družabnic k sv. obhajilu. Družbene pevke so zapele doma in ob grobu v slovo ginljive žalostinke. Marsikdo je zdihnil: „Oh, srečna si, ki si bila v Marijini družbi!“ Predraga Katica, počivaj v miru! — Pšenični klas je dozorel, ko Jezus cvetko k sebi vzel. Jo vzel je v rajsko visokost, kjer ni trpljenja, ne nadlog. Terezija.

Iz vojne pošte 220. Pri Bosancih. V vojnem letu 1915 sem prišel ob Dnjestru v Galiciji z nekim bosanskim vojakom navskriž, ker se je na vsak način hotel uriniti v mojo stotnijo. Končno mi razjasni, da „Bosanci so dobri za šturmovati, a 17erji so pa še bolji!“ in zato bi on rajši ostal pri nas. Kako je stotnijski poveljnik z njim obračunal, mi ni znano in jaz tudi nisem videl nikdar več pozneje onega človeka. —

Po večletnih pohodih na bojišče sem tudi jaz tako daleč zašel, da me nekdo naenkrat vpraša: „Pa šta radiš ti kot bosanske regimente?“ Skoro bi iste besede rabil, kakor oni ob Dnjestru, pa ni bilo umestno.

Nato ni minulo mesec dni in že sem videl, kaki so Bosanci, kadar se gre za biti ali nebiti. 15. julija 1918 sem videl, kaj premore Bosanec s „cofkom“ na glavi v boju z Italijani.

Polentarji so vdrli v naše postojanke po strašni artilerijski pripravi. Pa kakor čuda so planili koščeni Bosanci iz svojih skrivališč v razbite jarke in obdelovali so Polento z bodali, bajoneti in kolbami, da se je vse kresalo. Nekoliko momkov je bilo že v ujetništvu, pa strgali so se, sovraga potolkli in pobegnili nazaj. — Naše puške so zapresketale, strojnice zaklepetale, ročne granate udarjale in artilerija je planila po neprijatelju, da so vsi bojaželjni napadalci obležali. Ne bi verjel, da bi ne videl tega sam. Kaj tacega razumejo samo hladnokrvni Bošnjaki pri nikakih izgubah. „Dober je Janez, a Bošnjak je še boljši!“

M-rj-t-č.

Loterijske številke.

Gradec, 31. julija 26 89 63 76 6

V spomin † Frideriku Tandlerju.

Uže v 29. številki Dolenjskih Novic je bilo na kratko sporočano, da je dne 12. julija t. l. po daljši bolezni umrl gosp. Friderik Tandler, posestnik v Šmihelu, poprej knjigar v Rudolfovem, star 82 let. Ž njim je legel v grob mož, ki po svojem delovanju zasluži, da se ga posebno spominjamo, mož, ki je tvoril velik del kulturnega napredka v Novem mestu.

Rodbina Tandler biva v Rudolfovem že nad 130 let in se je preselila semkaj iz Moravskega. V Rudolfovem so ustanovili tiskarno znano „Kreisamtsdruckerei“, kjer so izvrševali večinoma naročila c. kr. uradov. S tiskarno so pozneje združili še knjigoveznico. Ti prostori so se nahajali v hiši, kjer je prodajalna gdč. L. Barborič.

Ranjki Friderik Tandler se je rodil leta 1836 v hiši na glavnem trgu, ki je sedaj lastnina vdove g. Kenda. To hišo je tudi oče Tandlerjev zidal. Po smrti očetovi je podedoval tiskarno starejši sin Konštantin, ki se je je kmalu naveličal, jo opustil in si je ustanovil knjigarno in prodajalno s papirjem. Takratni mladi Friderik se je pa učil v Zagrebu špecarije. Tam je hudo obolel na očesni bolezni ter se je podal v Gradec k operaciji. Vendar je bila zdravniška pomoč tako pomanjkljiva, da ni več popolnoma ozdravel na očeh. To ga je storilo zelo resnega, otožnega in v resnici, kdor je ž njim še v prejšnjih letih pred 30 do 40 leti občeval, je opazil, kako potrpežljivo udano je sicer prenašal to bolezen, vendar kako odločujoča je bila za njegovo življenje. Vrnivši se iz Gradca, se je poprijel doma knjigoveštva. Ker se je njegov brat Konštantin preselil v Gradec, kjer si je ustanovil lepo knjigarno, je Friderik prevzel doma knjigarno in prodajalno, knjigoveznico pa opustil. Toda tudi ta pridobitev ni povzdignila njegovo potrto življenje. Šele jeklena vztrajnost, neumorna pridnost, zelo prijazno občevanje in skozi in skozi pošteno izvrševanje obeh obrti je poživelo njegov pogum. Nad 40 let je deloval tako v Rudolfovem. Glas njegove tvrdke se je razširil po vseh južnih kronovinah našega cesarstva, kjer je imel obilo odjemalcev. Tako si je pridobil precejšnje imetje. To ga je napotilo, da si je v poznih letih tudi ustanovil lastno ognjišče. Kar je posebno znamenito iz te dobe je bilo njegovo zlato srce, s katerim je mnogim pomagal v denarnih stiskah, zlasti uradništvu in pa mnogi pogovori, ki so se na tihem vršili v njegovi prodajalni ter so bili odločujoči za tedanje politično delovanje c. kr. uradov in katerih smer je bila pomagati revnim ljudem in se izogniti vročih političnih bojev.

V teku nad 60letnega dela mu je opešal vid tako, da ni mogel več vzdržavati knjigarne, zato je tvrdko prodal g. Urb. Horvatu, ki jo sedaj vodi v Novem mestu na glavnem trgu zraven rotovža pod svojim imenom. Kupil si je lepo posestvo v Šmihelu, kjer je mirno živel zadnja leta, dokler ga moči niso zapustile. Umrl je udano in mirno kakor je živel. Lep pogreb je bil zadnji dokaz spoštovanja, ki ga je užival med svojimi znanci. Pokopali so ga na pokopališču v Šmihelu. Njegovi stariši pa počivajo na novomeškem pokopališču.

Ranjki Friderik Tandler je bil sicer po rodu in mišljenju Nemec in stari Kranjec, ni pa motil našega narodnega napredovanja in tudi kot zakonsko družico si je izbral gospo rodom Horvatico, s katero je v najlepši harmoniji preživel mnogo srečnih let in ki mu je življenje slajšala ter mu na starost vračala z ljubeznijo njegov trud, ki ga je v mladosti pretrpel.

Nam je bil ranjki Friderik Tandler vedno v izgled in zato zasluži, da se ga ob smrti še posebno spominjamo, ter da se ravnamo po njegovih načelih, sebi v prid, mestu v čast in bližnjemu v pomoč.

Socijalne in pravne razmere v trgu Mokronogu v 18. veku.

Spisal Ivan Steklasa. (Dalje in konec.)

Po visoki odredbi z dne 17. septembra 1775 je bilo določeno, da obstoji trško občinsko zastopstvo od sodnika in dveh prisednikov, ki naj se izvolijo vsako tretje leto ter dajo potrditi od gospoščinske oblasti. Vrh tega se je tudi še dopustilo, da se izvoli občinski odbor od 4 vrednih mož, ki naj se v važnih zadevah samega trga posvetuje s sodnikom ter v imenu občine sklepajo v zajedniških sejah. Trškemu sodniku pa so ostale poleg že naštetih pravic še te-le: Sodnik vodi občinsko gospodarstvo, pobira in zapisuje gospoščinske dače in deželne davke ter polaže o vsem tem po naredbi z dne 17. septembra 1775 svoji gospoščinski oblasti vse račune. Sploh je dolžnost sodnika, varovati premoženje trške občine in vsakega poedinega tržana. Sodnik je imel pravico izdajati pogodbe in listine na zahtevo tržanov, ali samo njim in nobenemu drugemu. Vendar pa so se morale vse take pogodbe in listine predlagati gospoščinskemu uradu na pregled in potrdilo, preden so se izročile prositeljem. Gospoščinski urad je opravljal vse to zastonj. Potrdilna taksa za listine pa je pripala trški blagajni.

Po odredbah z dne 9. januarja, 26. in 27. marca l. 1793 ni imel trški sodnik niti pri političnih, niti kriminalnih slučajih nič več pravice, da sam kaj odloči, nego se je moral ravnati po najvišjem patentu z dne 27. februarja 1784. Pri političnih zadevah je mogel trški sodnik sodelovati le posredovanjem gospoščinskega urada, ni mogel pa vsled svoje moči nič odločevati. Na korist trga pa se je dovolilo, da je mogel trški sodnik prisostvovati pri inventurah, cenitvah in razdelitvah premoženja. Pri manjših zapuščinah je postavljal gospoščinski urad po navadi trškega sodnika za komisarja največkrat zajedno s sodnijskim uradnikom. V teh slučajih je dobival trški sodnik za svoje delo postavno takso. Trški sodnik se je poklical tudi k sodnijskim preiskavam in razpravam, kadar se je šlo za kakšno meščansko osebo ali za meščanske pravice. Vse se je moralo razpravljati v njegovi navzočnosti. Če je bil sodnik zadržan sam prisostvovati pri razpravah, je moral poslati za namestnika katerega izmed občinskih prisednikov. Če so bili pa tudi le ti zadržani se je morala razprava vseeno začeti in dokončati.

Trškemu sodniku je bilo dovoljeno, če so bile stranke voljne poravnati se med seboj, poklicati le te pred sebe ter ž njimi dovršiti pravično poravnavo. Trški sodnik je imel tudi moč vsakega meščana ali naseljenca, če se ni pokoraval oblastnim naredbam, kaznovati z zaporom na tri dni in v posebnih slučajih ga celo vkleniti. Tudi je mogel trški sodnik poravnati sam prepire, ki so nastali radi kakšnega razžaljenja med manje uglednimi meščani in naseljenci, ali če je prepir nastal radi kakšne stvari, ki ni bila vredna več kot pet goldinarjev. Vendar pa trški sodnik ni smel zabraniti nikomur, če se je hotel pritožiti in tudi ni mogel v važnih stvareh nikakor sam kaj določevati, ker taki odloki so bili veljavni le tedaj, če so bili izrečeni pred gospoščinskim sodiščem. Za sodnijske odredbe in odloke je pobirala uradna pisarna splošne navadne pristojbe; le siromakom se je sodilo zastonj. Vse take sodnijske pristojbe so se morale porabiti bodisi za siromašne tržane ali pa za normalne šole. Trške pravice do ribarenja so ostale še nadalje veljavne po določbi iz leta 1616; ravno tako so ostali trgu vsi dohodki od letnih in tedenskih sejmov. Trg Mokronog pa je dajal v priznanje podložnosti deželski sodnijski oblasti od vsakega gostilničarja 34 kr. letnega davka.

Vsled spremenjenih razmer je prišel trg Mokronog kesneje v političnih, pravnih in davkarskih stvareh popolnoma pod gospoščinsko okrajno oblast. Vsled odloka novomeške okrožne oblasti z dne 18. marca 1817 se je izvolil le en trški blagajnik z dvema odbornikoma na tri leta. Mesto privatno gospoščinske okrajne sodnije je bil uveden od 1. novembra 1843 c. kr. okrajni komisarijat.

Razvedrilo.

Ujela se je. Sodnik: „Gospodična, koliko ste stara?“ — Ona: „Se sramujem povedati!“ — Sodnik: „Pa jaz moram vendar vedeti. Torej recimo, koliko ste bila stara pred desetimi leti?“ — Gospodična (vesela): „Tri in dvajset — gospod sodnik!“

Pri zdravniku. Zdravnik pogleda v čakalnico in vpraša: „Kdo že najdalje čaka?“ — Krojač pa, kateremu je bil zdravnik dolžan, reče: „Jaz že čakam od lanskega leta!“

Po poroki. Nevesta: „Ne smeš biti nevoljen, dragi Ivan, če se ti odkrijem; jaz sem namreč za nekaj let starejša, kakor sem ti povedala!“ — Ženin: „Oh, draga Anica, nič ne stori; tudi moji dohodki so nekaj tisočev manjši, kakor sem ti pravil!“

Ničvreden poba. Pred vojašnico pride mama, da obišče svojega ljubljenega Pepčka. Vpraša stražo: „Vi, gospod vojak! Ali mi lahko povete, kje bom dobila svojega poba? On služi pri vojakih?“ — Straža: „Mati, tukaj nimamo nobenih pobov, ampak same može!“ — Mama: „Za Boga! Kaj se je moj ničvreden poba morda tudi že oženil; pa mi niti besede ni pisal o tem!“

Mladi pojó staro pesem. Francl: „Sestrica Lojzika, igrajva se papana in mamo.“ — Lojzika: „Bratec, pa kar ti začni!“ — Francl: „Oh, da bi se nikdar ne oženil! Grozovito sem nesrečen! Takšne babure se rodijo v peklu, kakor si ti!“

Odkritosrčen soprog. Soproga: „Izvrstna je ta šunka; jaz bi je toliko pojedla, da bi umrla zraven!“ — Soprog: „Le privošči si jo! Odstopim ti še svoj delež prav rad, če bi imela premalo!“

Prijateljsko. A: „Imam izvrstno nevesto za tebe, Pavel! Ženko ki ima 40 let in...!“ — B: „Kaj pa misliš, prijatelj!“ — A: „...in ima 500 tisoč kron in povrh še hitro jetiko!“

Na letovišču. Mestna gospica pri kmetu: „Oh, oče, kako lepe, srčkane in mične živalice so ti vaši pujski!“ — Kmet: „Da, gospica, zares so lepi! In vendar njihova srčkanost ni v prav nobeni primeri z vašo lepoto!“

V menežariji. Soproga: „Kaj bi pa vendar ti Karl rekel sedaj, ko bi medved iz kletke udrl in mene napadel?“ — Soprog: „Dober tek!“

Usmiljena žena. Žena k bolanemu možu: „Nace, tu imaš ključ od hišnih vrat, dokler si bolan!“

ŽVEPLO za sode

kilogram 36 kron, razpošilja po poštnem povzetju F. A. KREPEK, Maribor ob Dravi, Bismarkst. 19.

POZOR!

Vse nabiralke **ženskih las** opozarjam, da plačam od 15. julija še višjo ceno za **zmešane lase.** Kite iz lastnih las izdelujem. Opozarjam, kdor potrebuje Burgit, izvrstno sredstvo proti kurjim očesom, naj si ga kupi, ker ga primanjkuje, ravnotako drugih toaletnih stvari. Barvilo za lase „Kraljica vseh barvil“ je še v zalogi. **I. Svetec,** izdelovalec kit, Rudolfovo, glavni trg.

Mlinska sita za kmečke mline

za mešano in fino moko, zelo trpežna. Nikako vojno blago. Pošlje proti povzetju. Eksp. J. G., Smlednik, Gorenjsko.

Izdajatelj in založnik J. Krajec nasl. Odgovorni urednik Urban Horvat. Tisk J. Krajec nasl.